

สำนึกทางกฎหมายของประชาชนตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา

LEGAL CONSCIOUSNESS OF PEOPLE IN MEAUNWAI SUB-DISTRICT,
MUANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA TOWARD CORRUPTION
THAT IS CRIMINAL OFFENCE

มงคล เจริญจิตต์

MONGKOL JAROENJIT

สถิต จำเริญ

SATID JUMROEN

บุญนำ โสภากุทก

BOONNAM SOPAUTHOK

พิทักษ์ชัย เดชอุดม

PITAKCHAI DEJ-UDOM

ดวงพร ปิยวิทย์

TUANGPORN PIYAWIT

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITHY

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2563 /ปรับแก้ไข : 18 มีนาคม 2563/ตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2563

Received : 25 February 2020 /Revised : 18 March 2020 / Accepted : 26 March 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร เพื่อศึกษาประเภทของคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา และการวิจัยภาคสนาม แบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อศึกษาลักษณะสำนึกทางกฎหมายและวิเคราะห์รูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาของประชาชน ประชากรคือ ประชาชนในเขตตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำ 18 คน และการสนทนากลุ่มจากกลุ่มประชาชนทั่วไป 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ประเภทของคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มการกระทำที่เป็นการคอร์รัปชันโดยตรง 9 ประเภท และกลุ่มการกระทำที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน 3 ประเภท รวมทั้งสิ้น 12 ประเภท คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ 1) การยกยอกททรัพย์หรือเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการ 2) การใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต 3) การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ 4) การเรียกรับสินบน 5) การขัดกันแห่งผลประโยชน์ 6) การเอื้อประโยชน์ 7) การใช้กำลังขู่เข็ญเจ้าพนักงาน 8) การเรียกรับเพื่อจูงใจเจ้าพนักงาน และ 9) การติดสินบนเจ้าพนักงาน ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้แก่ 1) การฟอกเงิน 2) การไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ 3) การร่ำรวยผิดปกติ

ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคอร์รัปชัน ส่วนมากเห็นว่าคอร์รัปชันส่งผลเสียหายต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ประชาชนมีการแสดงออกต่อคอร์รัปชัน 5 ระดับคือ 1) การยอมรับหรือการรับได้ 2) การนิ่งเฉย 3) การรู้สึกต่อต้านแต่ไม่ดำเนินการอย่างไร 4) การดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ และ 5) การดำเนินการด้วยวิธีการที่เป็นทางการโดยเหตุผลสำคัญของการไม่ดำเนินการที่สำคัญคือ การเกรงกลัวผลกระทบที่ตามมา ส่วนเหตุผลที่เลือกดำเนินการ คือ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง สังคม และประเทศชาติ

คำสำคัญ : สำนักกฎหมาย, คอร์รัปชัน, ความผิดอาญา, ตำบลหมื่นไวย

ABSTRACT

This qualitative research consists of documentary research which the types of corruption that are criminal offences and field research is studied, it is the phenomenon-based research in order to analyze nature and types of people's legal consciousness toward corruption, called a criminal offence. Research participants are in Meunwai Sub-district, Maung District, Nakhon Ratchasima and then purposive key informants are divided into 2 groups. The used data was collected as a content analysis through in-depth interviews with 18 community leaders and focus-group interviews with 20 volunteers.

Corruption can be categorized into 2 groups; Corruption by criminal offence, i.e. embezzlement, misconduct, breach of duty, extortion of bribe, conflict of interest, cronyism, threatening of government officials, asking bribe to motivate officials, and bribery and Corruption-related criminal offence, i.e. money laundering, non-submission of account showing assets and liability and unusual wealth.

The law on Corruption is acknowledged, which most of them had the opinion that corruption negatively affects people, society and country. Also, law against corruption is known as the importance that should be more seriously enforced. Problems can be found in 5 levels as follow: acceptance, remaining silent, resistance without any action, unofficial complaint and official complaint. The significant reason for choosing non-action method more than the others is because of the fear of consequential effect and significant reason for taking action against corruption, also the maintenance of personal interest, society's interest and country's interest can be involved.

Keywords : Legal consciousness, Corruption, Criminal offence, Meunwai sub-district

บทนำ

การคอร์รัปชันถือเป็นปัญหาใหญ่ต่อการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยประสบปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นต่อภาพลักษณ์เรื่องความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานต่าง ๆ กำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเหล่านี้ให้หมดไป ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 เพื่อพิจารณาคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคดีความผิดประเภทใดบ้างที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าว และมีการแบ่งประเภทของคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาไว้อย่างไร

ในขณะที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่อยู่ติดเขตเมือง โดยตั้งอยู่ในเขต อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ปากฎการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อยู่มาก เป็นแหล่งการค้า และการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรที่สำคัญ รวมถึงสินค้าที่มีชื่อเสียงอย่างขนมจีน มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกิจกรรมในพื้นที่ที่ใช้งบประมาณมากมาย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวนี้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของการคอร์รัปชันหรือไม่อย่างไร มีความรู้เกี่ยวกับคอร์รัปชันและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด รวมถึงมีทัศนคติและมีการแสดงออกต่อปัญหาคอร์รัปชันและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไรบ้าง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสำนึกทางกฎหมายของประชาชนตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดทางอาญา ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความรู้ ความเข้าใจและการมีสำนึกทางกฎหมายของประชาชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ และกฎหมายเกี่ยวกับประเภทของการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา
2. ศึกษาสำนึกทางกฎหมายของประชาชนในเขตตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา
3. วิเคราะห์รูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนในเขตตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา

ประโยชน์การวิจัย

1. ทำให้ทราบบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นความผิดอาญาเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน
2. ทำให้ทราบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนในเขตตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา
3. ทำให้วิเคราะห์รูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนในเขตตำบลหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาได้
4. ทำให้ได้แนวทางส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับ “สำนึกทางกฎหมาย (Legal consciousness)” เป็นการศึกษาที่พัฒนามาจากการศึกษากฎหมายทางสังคมศาสตร์ (Socio-legal research) โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของกฎหมายต่อชีวิตประจำวัน

ของประชาชน (Hertogh, 2004, p. 457) มากกว่าการศึกษาเพียงปรากฏการณ์ทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในสังคม (Silbey, 2005, p. 327) ซึ่งการศึกษานี้ให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทของกฎหมายที่มีต่อประชาชน ทศนคติของประชาชนที่มีต่อกฎหมาย รวมไปถึงวิธีการแสดงออกซึ่งสิทธิทางกฎหมายของประชาชน นอกจากนี้ยังสนใจวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะสำนึกทางกฎหมายของประชาชนว่ามีลักษณะอย่างไร (Jaroenjit, 2008, pp. 12-14)

งานของ Engel and Munger (2003, p. 91) ได้อธิบายถึงกระบวนการที่กฎหมายสามารถมีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อประชาชนได้ทั้งสิ้น 4 ลักษณะได้แก่ 1) การมีอิทธิพลผ่านกระบวนการที่เป็นทางการ 2) ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงมุมมองในการมองตนเอง 3) ผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยอ้อม และ 4) ผ่านบริบทแวดล้อมของสังคม เมื่อประชาชนรับรู้กฎหมายแล้ว ก็อาจจะมีลักษณะสำนึกทางกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป โดย Ewick and Silbey (1998, online) ได้อธิบายว่า สำนึกทางกฎหมายของประชาชนมี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง ลักษณะแยกตัวออกจากกฎหมาย คือ กรณีที่ประชาชนไม่สนใจหรือไม่ให้ความสำคัญกับกฎหมายด้วยมองว่ากฎหมายนั้นเป็นเรื่องไกลตัวไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง ลักษณะที่สอง คือ ลักษณะเป็นเนื้อเดียวกันกับกฎหมาย ซึ่งประชาชนมองว่ากฎหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตน ประชาชนสามารถใช้กฎหมายเหล่านั้นเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองได้ และลักษณะสุดท้าย ลักษณะต่อต้านกฎหมาย เป็นกลุ่มที่มองว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือในการกดขี่ ชูตริตหรือเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

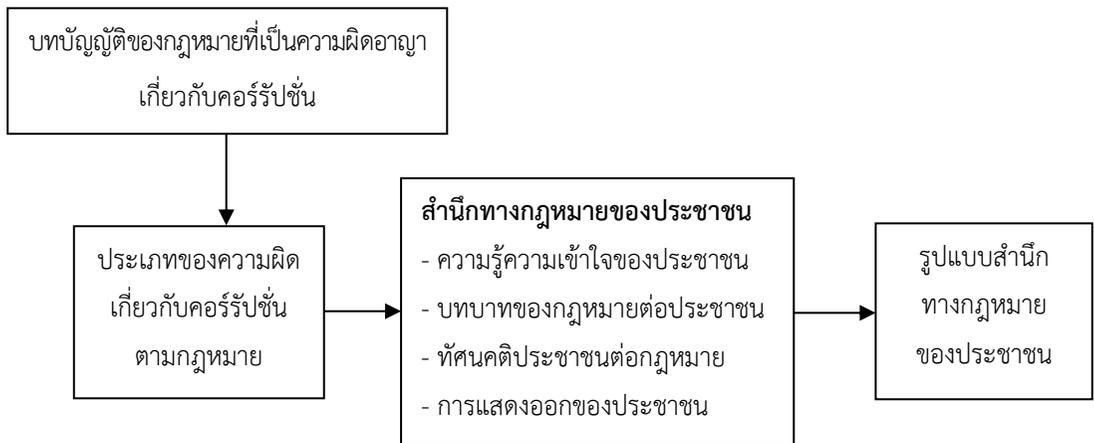
สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชันที่ความผิดอาญา นั้น “คอร์รัปชัน” หมายถึง การกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐที่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน อันเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และมักเป็นเรื่องยากที่จะถูกตรวจสอบพบเห็นความทุจริตดังกล่าว (Bardhan, 1997, p. 1321)ซึ่งมีการแบ่งประเภทของคอร์รัปชันโดยใช้หลักการที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ผู้สนใจให้ความสนใจ ส่วนความผิดทางอาญา ได้แก่ “การกระทำ (หรือไม่กระทำ) ที่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้” (Minakanit, 2013, p. 15) ซึ่งสามารถแบ่งองค์ประกอบที่สำคัญได้ 2 ประการคือ (Minakanit, 2013, pp. 14-15; Watjanasawadi, 2001, p. 1) ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดและต้องมีกฎหมายกำหนดโทษไว้สำหรับการกระทำนั้น โดย “โทษ” ในที่นี้คือโทษตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรัง และริบทรัพย์สิน

กรณีความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน คือ การทุจริตและประพฤติมิชอบตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งได้กำหนดนิยามของคดีทุจริตและประพฤติมิชอบไว้ในมาตรา 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ประเภทคดี คือ 1) คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2) คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับความผิดตาม 1) หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ หรือกฎหมายอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ 3) คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษบุคคลในความผิดเกี่ยวกับการเรียก รับ ยอมจะรับ หรือให้ ขอให้รับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด หรือการใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายหรือใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจหรือข่มขืนใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำใดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น 4) คดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐ

หรือบุคคลตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ 5) คดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลตามข้อ 1) ถึง 3) ไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้สมคบ 6) คดีเกี่ยวกับการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ 7) คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะเหตุร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ และ 8) กรณีที่มีการขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใดก่อนยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องขอตามข้อ 1) ถึง 7)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดข้างต้น สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้น เป็นการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยด้านกฎหมายเกี่ยวกับบพัญญูติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความผิดอาญาเกี่ยวกับคอร์รัปชัน นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นหมวดหมู่และแบ่งประเภท ตามทฤษฎีหรือแนวคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะทำได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งประชาชนแต่ละคนจะมีพื้นฐานของความรู้ กระบวนการคิด และบทบาทของกฎหมาย ความเข้าใจและสำนึกทางกฎหมาย อันส่งผลต่อมุมมองในการมองตนเองหรืออัตลักษณ์ของประชาชนว่าประชาชนมองว่าการคอร์รัปชันมีความเกี่ยวข้องกับตนเองและแสดงออกทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จำแนกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร

ศึกษาบพัญญูติของกฎหมายเกี่ยวกับประเภทของการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา รัฐธรรมนูญกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ประมวลกฎหมายอาญาพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม

ดำเนินการศึกษาสำนึกทางกฎหมายและวิเคราะห์รูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรคือประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน จาก 9 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน รวม 18 คนแบ่งเป็น หญิง 1 คน และชาย 1 คน โดยพิจารณาจากผู้ใหญ่บ้านก่อน หากผู้ใหญ่บ้านเป็นชาย ให้คัดเลือกผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนคนอื่น เช่น เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้านที่เป็นหญิง ที่มีอาวุโสสูงสุด และกลับกัน

กลุ่มประชาชนในพื้นที่โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ต้องไม่ใช่กลุ่มผู้นำชุมชน และต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมกับชุมชนและที่เป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งได้จากคำแนะนำของผู้นำตามโซนพื้นที่ ครั้งละ 4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน และหญิง 2 คน ตั้งแต่ 2 หมู่บ้านขึ้นไป รวม 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะแบบไม่มีโครงสร้างและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยใช้ประเด็นคำถามเดียวกันกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกชั้นหนึ่งโดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องของคอร์รัปชันเพื่อวัดความเข้าใจ บทบาทของกฎหมายที่ต่อกระบวนการคิดของประชาชน ทศนคติของประชาชนที่มีต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชัน การให้ความสำคัญกับกฎหมายหรือคอร์รัปชัน ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับวิธีการแสดงออกของประชาชนต่อเรื่องคอร์รัปชัน เปรียบเทียบแนวทางตามกฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพด้วยการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงประเด็นคำถามให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ HE-025-2561 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2561 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการแจ้งให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรับทราบล่วงหน้าประมาณ 7 วัน เพื่อขอสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้นำชุมชน และจัดการสนทนากลุ่มกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งนัดหมายวันและเวลาที่ จะทำการสัมภาษณ์ คณะวิจัยทำการการสัมภาษณ์และบันทึกเทป การสรุป ทบทวนประเด็นที่สัมภาษณ์ในวันที่ทำการสัมภาษณ์ และเมื่อเห็นว่าข้อมูลที่ได้นั้นเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ได้แล้ว ก็จะยุติการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของหมวดหมู่กำหนดเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยนำเสนอแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กันเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ทำการสรุปยอดความคิดเห็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และนำเสนอต่อกับกลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับประเภทของการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา พบว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ได้กำหนดประเภทของคดีทุจริต และประพฤติมิชอบไว้ทั้งหมด 8 ประเภทคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายและการแบ่งประเภท ของคอร์รัปชันในลักษณะต่าง ๆ พบว่า เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่กำหนดให้การคอร์รัปชันเป็นความผิดอาญาที่สำคัญ 7 ฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จาก บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถสรุปและแบ่งประเภทของคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาได้ดังนี้

1. กลุ่มการกระทำที่เป็นการคอร์รัปชันโดยตรง ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดเพราะเหตุแห่งการกระทำ อันเป็นการทุจริตด้วยตัวของมันเอง ดังนี้

1.1 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นความผิดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นเป็นผู้กระทำความผิด มีจำนวน 6 ฐานความผิด ได้แก่

- 1) การยกยอกทรัพย์สิน หรือเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 4
- 2) การเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 156 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ตามมาตรา 10
- 3) การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือโดยทุจริต เช่น มาตรา 157 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542
- 4) การเรียกรับสินบน หรือการเรียกรับผลประโยชน์ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149
- 5) การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 มาตรา 9ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 152
- 6) การเอื้อประโยชน์ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงาน ของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 11 และ 12

1.2 ความผิดที่การกระทำโดยบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นกรณีที่ผู้กระทำนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย 3 ฐานความผิดดังนี้

- 1) การใช้กำลังขู่เชิญเจ้าพนักงานให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 139
- 2) การเรียกรับเพื่อจูงใจเจ้าพนักงาน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 143 พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 175
- 3) การติดสินบนเจ้าพนักงาน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 176

2. กลุ่มการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน เป็นการกระทำที่มีความเกี่ยวพัน หรือเกี่ยวเนื่อง เชื่อมโยงกับการคอร์รัปชัน แบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.1 ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน เงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 60 และ 61

2.2 ความผิดเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ตามมาตรา 167

2.3 การกระทำเกี่ยวกับการร่ำรวยผิดปกติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แต่ไม่ได้มีการกำหนดโทษทางอาญา

ผลการวิจัยสำนึกทางกฎหมายของประชาชนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา พบว่า ประชาชนทั้ง 2 กลุ่มมีสำนึกทางกฎหมายต่อการคอร์รัปชันและกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการคอร์รัปชันและความผิดอาญาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “คอร์รัปชัน” และ “ความผิดอาญา” ซึ่งผลจากการวิจัยแสดงให้เห็น ข้อมูลโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 “การคอร์รัปชัน” ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับคอร์รัปชันอยู่บ้าง อาจมีความเข้าใจผิดบ้าง แต่ไม่มากนัก สามารถยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันได้ เช่น “การฮั้ว” “การเสนอส่วนต่าง” บางส่วน แปลความหมายของคำว่า “คอร์รัปชัน” ก็คือการทุจริตโดยตรง เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่เข้าใจหรือไม่สามารถที่จะอธิบายความหมายของคอร์รัปชันได้ ความเข้าใจผิดโดยส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าใจผิดว่าการกระทำต่าง ๆ เหล่านั้นไม่ใช่เรื่องคอร์รัปชัน หรือมองว่าไม่เป็นความผิด เป็นเรื่องที่กระทำได้ ดังเช่นการมองว่า “การช่วยกันเฉย ๆ ไม่เข้าข่าย (คอร์รัปชัน)” เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมองว่าการทุจริตกับการคอร์รัปชันนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน หรือเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน มีเพียงส่วนน้อยที่เข้าใจว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่อง “โกงกิน” ระดับประเทศ ระดับชาติ ส่วนการทุจริตเป็นเรื่องของการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเล็ก ๆ น้อย ๆ

1.2 “ความผิดอาญา” ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับความผิดอาญาและสามารถกล่าวถึงโทษในทางอาญา ได้บ้าง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่ากฎหมายอาญา คดีอาญา หรือความผิดอาญาคืออะไร บางส่วนอาจมีความเข้าใจผิดว่าคดีอาญาเป็นเรื่องยอมความกันไม่ได้ ในภาพรวมประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความผิดอาญาในระดับที่ค่อนข้างดี ส่วนใหญ่รู้จักโทษประหารชีวิต และโทษจำคุก แต่ก็ไม่ถึงเรื่องโทษปรับ ทั้งที่เป็นเรื่องที่ประชาชนหลายคนมีประสบการณ์เกี่ยวข้อง

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในที่นี้คือ กฎหมายที่กำหนดให้การคอร์รัปชัน เป็นความผิดอาญา โดยแบ่งตามประเภทของคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาทั้ง 2 กลุ่มดังนี้

2.1 กลุ่มกฎหมายที่บัญญัติให้การคอร์รัปชันเป็นความผิดโดยตรง ซึ่งมีทั้งหมด 9 ฐานความผิด แบ่งออกเป็นที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ 6 ฐานความผิด และกระทำโดยบุคคลอื่น 3 ฐานความผิด ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีการกล่าวถึงประเภทความผิดครบทุกฐานความผิด โดยฐานความผิดที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การเรียกรับสินบน โดยใช้คำที่หลากหลาย เช่น “ส่วนแบ่ง” “เงินทอน” “ใส่ซอง” “ใต้โต๊ะ” หรือ “เปอร์เซ็นต์” เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวพันกับความผิดฐานติดสินบนเจ้าพนักงานด้วย รองลงมาคือการยกยอกทรัพย์สินหรือเบียดบังทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งประชาชนมักใช้คำว่า “กิน” แทนลักษณะของการยกยอกหรือเบียดบังทรัพย์สิน มีส่วนน้อยที่กล่าวถึงการเอื้อประโยชน์ ประชาชนรู้จักในคำว่า “ฮั้ว” หรือ “ส่วนต่าง” รวมไปถึงคำว่า “กิน” และมักเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีกล่าวถึง การใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต การละเว้น

การปฏิบัติหน้าที่ และการขัดกันแห่งผลประโยชน์ บ้าง ในขณะที่ลักษณะของการกระทำในลักษณะการใช้กำลังขู่เข็ญ เจ้าพนักงาน การเรียกรับเพื่อจูงใจเจ้าพนักงาน นั้นไม่มีการกล่าวถึงเลยในกลุ่มของผู้นำ แต่มีปรากฏในกลุ่มของประชาชนทั่วไปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2.2 กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน ซึ่งประกอบด้วย ความผิดที่สำคัญ 3 กรณี คือ การฟอกเงิน การไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และความผิดเกี่ยวกับการรั่วรัยผิดปกติ โดยผลจากการวิจัยพบว่า ประชาชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีความรู้ในกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน และในจำนวนนี้มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถอธิบายและแสดงความเชื่อมโยงกับการคอร์รัปชันได้ อย่างไรก็ตาม มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่กล่าวถึงการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และการรั่วรัยผิดปกติ รวมถึงไม่กี่คนที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์กับเรื่องคอร์รัปชันได้

เมื่อพิจารณาจากประเภทของการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาพบว่า ประชาชนผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มมีการกล่าวถึงกฎหมายที่กำหนดให้การคอร์รัปชันเป็นความผิดโดยตรง 9 ประเภท จากทั้งหมด 9 ประเภท โดยกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันครบทั้ง 3 ประเภท แสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันโดยส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชน และแสดงให้เห็นสำนึกทางกฎหมายของประชาชนดังนี้

1. บทบาทของกฎหมายที่มีต่อประชาชน กรณีนี้เป็นการศึกษาบทบาทของกฎหมายที่มีต่อประชาชนในการดำเนินชีวิต ซึ่งผลจากการเก็บข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า กฎหมายมีบทบาทของกฎหมายต่อประชาชนตามแนวทางของ Engel and Munger ได้ทั้ง 4 ลักษณะ โดยกฎหมายมีบทบาทต่อประชาชนมากที่สุดผ่านกระบวนการรับรู้โดยอ้อม โดยเฉพาะจากการพูดคุยและประชุมปรึกษาหารือกันเองในระหว่างประชาชนในชุมชนด้วยตนเอง

2. ทักษะคดีของประชาชนต่อการคอร์รัปชัน พบว่า ประชาชนเกือบทั้งหมดมองว่าการคอร์รัปชันมีผลกระทบต่อทั้งในระดับส่วนบุคคล สังคม และประเทศชาติ ในขณะที่ในบางประเด็นของปัญหาคอร์รัปชันประชาชนจำนวนเล็กน้อยที่มองว่าการคอร์รัปชันมีผลกระทบต่อสังคมในภาพรวมหรือในระดับประเทศเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี ก็มีประชาชนบางส่วนที่เห็นว่าในบางเรื่องการคอร์รัปชันมีประโยชน์ และเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ หากเป็นเรื่องที่กระทบต่อความสะดวกหรือผลประโยชน์ของประชาชนโดยตรง

3. ทักษะคดีของประชาชนต่อกฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประชาชนเห็นว่ากฎหมายที่กำหนดให้การกระทำที่เป็นการคอร์รัปชันเป็นความผิดนั้นดีและเพียงพอ แต่การบังคับใช้กฎหมายไม่ตรงไปตรงมาต้องมีการพัฒนากฎหมายอย่างต่อเนื่องต่อไป เพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเกรงกลัวกฎหมาย อีกทั้งจะต้องส่งเสริมเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีช่องทางให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่าจะปลอดภัยในการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันปัญหาคอร์รัปชันอีกด้วย รวมถึงเสนอแนะว่าต้องกำหนดอัตราโทษอย่างสูงถึงขั้นประหารชีวิต

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนกลุ่มผู้นำเห็นว่าสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในพื้นที่ รวมถึงทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณที่ถูกต้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะมีคามระมัดระวังและเกรงกลัวผลกระทบหรือโทษจากการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประชาชนแม้กระทั่งกลุ่มผู้นำก็แทบจะไม่เห็นถึงบทบาทอันสำคัญของหน่วยงานนี้ แต่ก็ยังเห็นว่าเป็นเรื่องดีที่มีหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ อย่างไรก็ตามประชาชนทั่วไปโดยส่วนใหญ่ และกลุ่มผู้นำบางส่วนได้มีการกล่าวถึงศูนย์ดำรงธรรมในลักษณะ “เป็นที่พึ่ง” เมื่อต้องการเรียกร้องความเป็นธรรมต่าง ๆ แต่ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลยังไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องคอร์รัปชันเท่าใดนัก นอกจากนี้กลุ่มประชาชนทั่วไปเห็นว่าหน่วยต่าง ๆ เหล่านี้ ควรจะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ประชาชน และไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะการให้ความรู้แก่บุคลากรของทางราชการเท่านั้น

4. การแสดงออกของประชาชนพบว่า ประชาชนมีประสบการณ์ทั้งการดำเนินการและไม่ดำเนินการ ต่อปัญหาคอร์รัปชันที่ตนเองได้พบเห็น นั้นหมายความว่าประชาชนไม่ได้มีการแสดงออกเพียงประการใดประการหนึ่ง เท่านั้น โดยประชาชนมีการแสดงออกตั้งแต่ระดับที่ไม่ดำเนินการอย่างใดไปจนถึงการแสดงออกด้วยการดำเนินการ อย่างเป็นทางการเรียงลำดับได้ 5 ระดับ ดังนี้

4.1 การยอมรับหรือการรับได้กับคอร์รัปชัน กรณีนี้ประชาชนจะไม่ได้ดำเนินการอย่างใด ๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เนื่องด้วยอาจเป็นกรณีที่สมประโยชน์กัน หรือยอมรับได้กับการทุจริตเล็ก ๆ น้อย ๆ

4.2 การนิ่งเฉย ประชาชนจะเลือกไม่ดำเนินการอย่างใด และมองว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ ในการจัดการหรือดำเนินการ หรือมองว่าตนเองไม่มีอำนาจ หรือความสามารถใดจะไปแก้ไขหรือดำเนินการได้

4.3 การรู้สึกต่อต้านแต่ไม่ดำเนินการอย่างใด เป็นกรณีที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเรื่องคอร์รัปชันเป็นเรื่อง ที่รับไม่ได้ และส่งผลกระทบต่อตนเอง หรือต่อประเทศ แต่ก็เลือกไม่ดำเนินการอย่างใด ๆ ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของเกรงกลัวผลกระทบ และมองว่าดำเนินการไปก็ไม่สามารถทำให้การคอร์รัปชันหมดสิ้นไป

4.4 การดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดที่ประชาชนเลือกดำเนินการ และรู้สึก ปลอดภัย หรือ “สบายใจ” เมื่อดำเนินการไปแล้ว โดยมากจะเป็นลักษณะของการปรึกษาหารือกัน ในระหว่างผู้นำ ด้วยกันเอง หรือการสนทนาภายในกลุ่มก้อนของตนเองในกรณีของประชาชนทั่วไป รวมไปถึงที่ใกล้เคียงกับ การดำเนินการด้วยวิธีที่เป็นทางการ เช่น การทักท้วงด้วยวาจา การว่ากล่าวเจ้าหน้าที่โดยตรง เป็นต้น

4.5 การดำเนินการด้วยวิธีการที่เป็นทางการ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่พบได้น้อยมาก มักเป็นกลุ่มผู้นำ บางส่วนเท่านั้นที่เลือกดำเนินการเช่นนี้ และมักจะเลือกดำเนินการเฉพาะเมื่อเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนและตนเอง มีอำนาจพอที่จะดำเนินการเช่น การเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม หรือการร้องเรียนต่อผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า ซึ่งประชาชนนิยมใช้คำว่า “ผู้ใหญ่” ที่หมายถึงผู้ที่มีอำนาจมากกว่าตนในทำนองผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่ใช่ในตำแหน่ง “ผู้ใหญ่บ้าน”

อย่างไรก็ดีประชาชนไม่ได้เลือกดำเนินการด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ข้อเท็จจริงพบว่า ประชาชนมีการเลือกแสดงออกที่หลากหลาย และเกือบทั้งหมดมีการแสดงออกได้ทั้ง 5 ระดับ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการตัดสินใจของประชาชน

ผลการวิเคราะห์รูปแบบสำนึกทางกฎหมายต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา โดยพิจารณาจากรูปแบบ ของการตอบคำถามของประชาชนในแต่ละเรื่องและการเชื่อมโยงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ประชาชนได้พบ สามารถสรุป ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะของรูปแบบสำนึกทางกฎหมายของประชาชนทั้ง 2 กลุ่ม ต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญาได้ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชันกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน ซึ่งหากประชาชนเข้าใจกฎหมายดังกล่าวก็มักจะเข้าใจความหมายของการคอร์รัปชันด้วย ในทางกลับกันกรณีที่ประชาชน ไม่มีความรู้ในกฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชัน อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าคอร์รัปชันคืออะไรเช่นกัน

2. ความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคอร์รัปชันกับบทบาทของกฎหมาย ผลจากการวิจัย แสดงให้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ เป็นเพราะกฎหมายมีบทบาท หรืออิทธิพลต่อบุคคลนั้น ซึ่งพบว่ากฎหมายมีบทบาทต่อประชาชนผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ตามรูปแบบของ Engeland Munger ซึ่งมีทั้งหมด 4 รูปแบบ และโดยมากกฎหมายจะมีบทบาทต่อประชาชนได้มากกว่า 2 รูปแบบผสมกัน

3. ความรู้ความเข้าใจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันกับบทบาทของกฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน จะมีส่วนสำคัญที่ทำให้กฎหมายนั้นมีอิทธิพลหรือบทบาทต่อประชาชนได้ ตามรูปแบบของ Engeland Munger เช่น การลงพื้นที่ตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ทำให้ประชาชนตระหนักและต้องศึกษาค้นคว้ากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพราะจะถูกตรวจสอบ เกิดการพูดคุยกันเองในกลุ่มผู้นำ รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้โดยหน่วยงาน เป็นต้น กระบวนการสร้างการรับรู้เช่นนี้ ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อกฎหมายเหล่านั้นนั่นเอง

4. บทบาทของกฎหมายกับการแสดงออก รูปแบบที่กฎหมายมีอิทธิพลต่อประชาชนนั้นจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่ประชาชนพบเห็นและแสดงออก ซึ่งตามรูปแบบของ Engel and Munger พบว่า การมีอิทธิพลของกฎหมายผ่านกระบวนการทางกฎหมายอย่างเป็นทางการจะส่งผลต่อการเลือกแสดงออกอย่างด้วยวิธีการอย่างเป็นทางการด้วย นอกจากนี้กฎหมายมีบทบาทต่อประชาชนผ่านการเปลี่ยนมุมมองในการมองตนเอง ส่งผลอย่างสำคัญต่อการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งของประชาชน ไม่ว่าจะประชาชนจะมองตนเองในฐานะที่เป็นผู้นำหรือมองตนเองในฐานะประชาชนคนหนึ่ง ซึ่งโดยมากจะส่งผลต่อการเลือกดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการ

5. ทศนคติเกี่ยวกับคอร์รัปชันและการแสดงออกซึ่งส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเลือกแสดงออกของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ประชาชนเห็นว่าการคอร์รัปชันมีประโยชน์ หรือเห็นประโยชน์จากการคอร์รัปชัน จะทำให้ประชาชนเลือกที่จะแสดงออกด้วยการไม่ดำเนินการอย่างไร ๆ รวมทั้งกรณีที่ประชาชนเห็นว่าเรื่องดังกล่าวไม่ผิดกฎหมาย ประชาชนก็จะเลือกไม่ดำเนินการอย่างไรเช่นกัน

6. การแสดงออกและเหตุผลในการแสดงออก จากผลการเก็บข้อมูลพบว่าการแสดงออกของประชาชนย่อมสัมพันธ์กับเหตุผลในการแสดงออกของประชาชนอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบลักษณะรูปแบบของการแสดงออกและเหตุผลในการแสดงออกที่สำคัญทั้งหมด 9 รูปแบบ

6.1 ประชาชนยอมรับได้กับการคอร์รัปชันเพราะมองว่าเป็นเรื่องไม่ผิด

6.2 ประชาชนยอมรับได้กับการคอร์รัปชันเพราะตนเองได้ประโยชน์

6.3 ประชาชนนิ่งเฉยต่อคอร์รัปชันเพราะมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง

6.4 ประชาชนรู้สึกต่อต้านแต่ไม่ดำเนินการอย่างไรเพราะมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง

6.5 ประชาชนรู้สึกต่อต้านแต่ไม่ดำเนินการอย่างไรเพราะมองว่าไม่มีประโยชน์ที่จะดำเนินการ

6.6 ประชาชนรู้สึกต่อต้านแต่ไม่ดำเนินการอย่างไรเพราะเกรงกลัวต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

6.7 ประชาชนเลือกดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการเพราะเกรงกลัวผลกระทบที่จะตามมา

6.8 ประชาชนเลือกดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการเพราะเห็นว่าเป็นความผิด ต้องการปกป้องรักษาผลประโยชน์ผลประโยชน์ของตนเอง รวมถึงปกป้องรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือของประเทศชาติ

6.9 ประชาชนเลือกดำเนินการอย่างเป็นทางการเพราะมองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่ว่าจะเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ดำเนินการ ประชาชนมักจะมี ความเกรงกลัวต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดทั้งสิ้น รวมถึงผลกระทบในลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีกับบุคคลในชุมชนด้วย และถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ประชาชนเลือกที่จะนิ่งเฉยและไม่ดำเนินการอย่างไร หรือเลือกดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าที่จะเลือกดำเนินการอย่างเป็นทางการอีกด้วย

อภิปรายผล

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ไม่ได้เป็นการแบ่งประเภทของการคอร์รัปชันไว้โดยตรง แต่เป็นการกำหนดประเภทคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งมีทั้งหมด 8 ประเภทคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า มีเพียง 6 ประเภทคดีเท่านั้น ที่สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่กำหนดฐานความผิดและกำหนดโทษต่าง ๆ ไว้ จากผลการวิจัยเอกสารพบว่า กฎหมายที่กำหนดให้การกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือการคอร์รัปชัน เป็นความเป็นอาญานั้น มีอยู่หลายฉบับ แต่ก็จะมีลักษณะที่ซ้ำซ้อนกันบ้างในบางฐานความผิด เช่น การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ การเรียกรับสินบน โดยจะแตกต่างกันในลักษณะของพฤติการณ์การทำความผิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนั้น ๆ อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มักกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเสียเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นกฎหมายเฉพาะเรื่อง เช่น การฟอกเงิน การยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน รวมถึงกรณีร้ายแรงผิดปกติ (ที่ไม่ได้กำหนดเป็นความผิดอาญาโดยตรง) เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการวิจัย ไม่ว่าจะกฎหมายแต่ละฉบับจะกำหนดความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันไว้อย่างไร ก็สามารถสรุปเป็นฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดโดยตรงกับกลุ่มการกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการคอร์รัปชันแล้วกฎหมายกำหนดไว้เป็นความผิด ซึ่งหากแบ่งเป็นประเภทย่อยแล้วนับรวมได้ทั้งสิ้น 12 ประเภท ดังที่ได้กล่าวมาตอนต้น

ประชาชนมีการพูดถึงลักษณะของการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการทุจริตคอร์รัปชันที่หลากหลายทั้ง 2 กลุ่มผ่านคำหรือข้อความที่เป็นที่เข้าใจกันในหมู่ประชาชนทั่วไป เช่น “กิน” “ฮั้ว” “ส่วนต่าง” เป็นต้นสะท้อนให้เห็นได้ว่ากฎหมายอาจไม่ได้มีบทบาทโดยตรงกับประชาชนอย่างตรงไปตรงมา แต่ประชาชนเกิดการเรียนรู้หรือกฎหมายมีบทบาทต่อประชาชนผ่านกระบวนการที่หลากหลาย เช่น การมองตนเองว่าคือผู้มีหน้าที่ต้องรู้กฎหมาย เป็นประชาชนหรือเป็นผู้นำ การพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในหมู่บ้าน ในกลุ่มเพื่อนฝูง รวมถึงการอบรมให้ความรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้ประชาชนได้สัมผัสกฎหมายเหล่านี้ไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่เป็นไปได้ด้วยกระบวนการที่เชิงซ้ำแต่ไม่ตรงไปตรงมาเหล่านี้ ทำให้เนื้อความหรือใจความของกฎหมายอาจผิดเพี้ยนไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้บ้าง เห็นได้จากการเก็บข้อมูลที่จะมีการเข้าใจผิดของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายในแต่ละเรื่องอยู่บ่อยครั้ง

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกฎหมายโดยทั่วไปพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ากฎหมายที่มีอยู่นั้นดี และเพียงพออยู่แล้ว แต่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ผู้ถือกฎหมายจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างจริงจัง เช่นเดียวกับงานของดาริน เจริญศิลป์ (Charoensil, 2009, p. 171) ที่พบว่าแม้ผู้พิการจะมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสำหรับคนพิการค่อนข้างสูงแต่ถ้าการบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นไปอย่างจริงจัง เป้าหมายของกฎหมายก็ย่อมไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานของพรเทพ จันทร์นิภ (Chantraniph, 2015, p. 91) ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคือกระบวนการยุติธรรมที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

ในส่วนของ การแสดงออกของประชาชนต่อปัญหาคอร์รัปชันนั้น เห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลัก เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์จะดำเนินการหรือบางกรณีตนเองก็ได้ประโยชน์ด้วย รวมถึงความกังวลต่อผลกระทบที่ตามมา นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกการแสดงออกด้วยวิธีที่ไม่เป็นทางการมากกว่าวิธีที่เป็นทางการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Engel (2005, p. 469) ที่พบว่าประชาชนเลือกฟ้องดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการมากกว่าการฟ้องร้องคดี อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยกลับไม่สอดคล้องกับงานของมงคล เจริญจิตต์

(Jaroenjit, 2008, p. 109) ที่กฎหมายมีบทบาทต่อกลุ่มผู้ใช้แรงงานจำกัด เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันมีบทบาทต่อประชาชนมากพอสมควรและปัจจัยด้านการศึกษาไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้กฎหมายของประชาชนเนื่องจากมีสื่อมากมายที่ประชาชนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้

ผลจากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันนั้นมีผลโดยตรงต่อความเข้าใจของประชาชนเรื่องคอร์รัปชัน ในขณะที่กฎหมายใดที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อประชาชน ก็จะช่วยสร้างการรับรู้เนื้อหาของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ได้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ซึ่งการรับรู้กฎหมายของประชาชนแสดงให้เห็นถึงช่องทางที่กฎหมายสามารถมีบทบาทต่อประชาชนได้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคอร์รัปชันก็มีความสำคัญต่อการรับรู้กฎหมายในเรื่องของคอร์รัปชันกับประชาชนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ รูปแบบที่กฎหมายมีอิทธิพลหรือมีบทบาทต่อประชาชนนั้นก็ส่งผลต่อการแสดงออกของประชาชนต่อปัญหาคอร์รัปชันได้เช่นเดียวกัน ซึ่งรูปแบบที่เห็นได้ชัดคือ หากประชาชนได้รับอิทธิพลจากกฎหมายผ่านกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นทางการ และผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงมุมมองในการมองตนเองแล้ว ก็ย่อมทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกแสดงออกด้วยการดำเนินการที่เป็นทางการตามไปด้วย แต่ก็มีประชาชนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่จะมีรูปแบบการรับรู้และแสดงออกเช่นนี้ ในขณะที่ทัศนคติของประชาชนต่อการคอร์รัปชันกลับส่งผลสำคัญต่อการแสดงออกของประชาชน เพราะหากประชาชนมองว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือเป็นเรื่องที่บางครั้งก็มีประโยชน์ จะทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งสูงมาก สอดคล้องกับงานของ Carr (2007, p. 124) ที่เชื่อว่า ต้องส่งเสริมให้ประชาชนตระหนัก และเข้าใจถึงผลกระทบของคอร์รัปชัน รวมถึงการตระหนักว่าตนเองอยู่ในฐานะ “พลเมือง” ที่ได้รับผลกระทบจากการคอร์รัปชันด้วย

อย่างไรก็ดี เหตุผลสำคัญของการเลือกไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของประชาชนคือ ความกังวลต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว หรือความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชน รวมถึงปัญหาการมองว่าดำเนินการอย่างไร ๆ ไปแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์ ทำให้ปัญหาคอร์รัปชันถูกเมินเฉย ไม่ใส่ใจและอาจนำมาซึ่งการไม่ตระหนัก และไม่มี การแก้ไขปัญหาในท้ายที่สุด ในขณะที่เหตุผลหลักที่ทำให้ประชาชนเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งคือ การมองว่าคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อทั้งตนเอง สังคม ชุมชนและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการสนทนากลุ่ม ประชาชนทั่วไปต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เข้าดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนสามารถมีความรู้เพื่อตรวจสอบ หรือติดตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐให้ถูกต้องและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้

1.2 ปัญหาสำคัญของการที่ประชาชนเลือกไม่ดำเนินการอย่างไร ๆ เมื่อพบเห็นการคอร์รัปชันคือการเกรงกลัวผลกระทบหากดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหรือพัฒนาช่องทางหรือวิธีการที่ทำให้ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างปลอดภัย มีมาตรการคุ้มครองแก่ผู้แจ้งข้อมูลการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ ปัจจุบันมีเพียงการดำเนินการผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่ประชาชนไม่รู้หรือไม่เข้าใจ เพราะผลการวิจัยไม่ปรากฏว่าประชาชนรับรู้ถึงการมีอยู่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน เห็นได้ว่ากฎหมายในเรื่องนี้ไม่มีบทบาทต่อประชาชน

1.3 ปัจจุบันมีการประกาศและบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 แต่ปรากฏว่าการรับรู้และการประชาสัมพันธ์ถึงการมีอยู่ของศาลนี้มีอยู่อย่างจำกัดมาก ไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของประชาชน ทั้งที่เป็นหน่วยงานที่แสดงให้เห็นถึงความจริงจังในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ดังนั้นศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ของประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน นอกจากนี้ การจัดทำสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนก็มีความจำกัต้องมีตำราหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับคอร์รัปชันน้อยมาก ดังนั้นนักวิชาการที่มีความรู้ที่เกี่ยวข้องในสาขานี้ควรเร่งสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเป็นการส่งเสริมการรับรู้ทางกฎหมายของประชาชนในเรื่องนี้ เช่น การเขียนตำรา การเขียนบทความวิจัย หรือบทความทางวิชาการ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการดำเนินการวิจัยดำเนินการด้วยวิธีการเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว แต่ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 รูปแบบ คือ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม แต่ยังคงผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนผลการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดด้วยงบประมาณ จึงไม่สามารถทำได้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพได้พร้อมกันในคราวเดียว

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้กฎหมายของประชาชนต่อการคอร์รัปชันที่เป็นความผิดอาญา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแสดงออกหรือไม่แสดงออกต่อปัญหาคอร์รัปชัน

2.3 เนื่องจากการถ่ายทอดความรู้ทางกฎหมายให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจนั้นเป็นเรื่องยาก จึงควรมีการศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้กฎหมายสู่ประชาชนทั่วไปที่มีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการศึกษาระบวนการหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพให้ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลการทุจริตได้โดยง่าย เป็นความลับ เข้าถึงไม่ยาก รวมถึงศึกษามาตรการการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลไม่ให้ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากการให้ข้อมูลการทุจริต เช่น การแจ้งข้อมูลการทุจริตผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตแบบไม่ระบุตัวตน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ 2561

เอกสารอ้างอิง

- Chantraniph, P. (2015). The Development of a Corruption Prevention Model in the Public Sector for Good Governance in Thai Society. *KasemBundit Journal*, 16(1), 88-101. (In Thai)
- Charoensil, D. (2009). *Legal Consciousness and the Role of Law in the Life of Disabled People*. Thesis, Master of Laws in Faculty of Law, Chiangmai University, Chiang Mai. (In Thai)
- Jaroenjit, M. (2008). *Legal Consciousness of Small-Enterprise Workers*. Master's thesis, Faculty of Social Sciences, Chiangmai University. (In Thai)
- Minakanit, T. (2013). *Principle of Criminal Law: General Part*. Bangkok : Winyuchon. (In Thai)
- Watjanasawadi, K. (2001). *Explanation of Criminal Law: Division 1*. Bangkok : Thammasart University. (In Thai)

- Bardhan, P.(1997).Corruption and Development: A Review of Issues. *Journal of Economic Literature*, 35(3), 1320-1346.
- Carr, I. (2007). Fighting Corruption Through Regional and International. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 15(2), 121-153.
- Engel, D. M. (2005). Globalization and the Decline of Legal Consciousness: Torts, Ghosts, and Karma in Thailand.*Law and Social Inquiry*, 30, 469-514.
- Engel, D. M. & Munger, F. W.(2003). *Rights of Inclusion: Law and Identity in the Life Stories of Americans with disabilities*. Chicago : The University of Chicago Press.
- Ewick, P., & Silbey, S. S. (1998). *The Common Place of Law: Stories from Everyday Life*. Chicago: University of Chicago Press. Retrieved September 30, 2017, from.http://blog.lawbore.net / 2012/ 12/ ucl-current-legal-problems-i-fought-the-law-and-the-law-won-legal-consciousness-legal-hegemony-the-critical-imagination-sean-knight/
- Hertogh, M. (2004). A ‘European’ ConceptionofLegalConsciousness: Rediscovering Eugen Ehrlich. *Journal of Law and Society*, 31(4),457-481.
- Silbey, S. S. (2005). After Legal consciousness. *Annual Review of Law and Social Science*, 1, 323-368.

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มงคล เจริญจิตต์	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต E-mail: mongkol.ja@hotmail.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สถิต จำเริญ	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต E-mail: satidjum@gmail.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญนำ โสภาคูทก	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต E-mail: boonsopa@yahoo.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทักษ์ชัย เดชอุดม	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต E-mail: pitakchai.dud@gmail.com
นางสาวดวงพร ปิยวิทย์	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต E-mail: t.piyawit@gmail.com
	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000